

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Тернопільський національний технічний університет

імені Івана Пулюя

Кафедра економічної кібернетики

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсових робіт

(для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання)

Тернопіль - 2015

Методичні вказівки до виконання курсових робіт з курсу «Економіка підприємства» для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання

Укладачі: к.т.н., доц. Дмитрів Д.В.

асистент Берестецька О.М.

Рецензент: к.е.н., доцент Винник Т.М.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри Економічної кібернетики.

Протокол № 2 від «21» вересня 2015р.

Схвалено і рекомендовано до друку Методичною комісією ФПД ТНТУ ім.І.Пулюя.

Протокол № 2 від «25» жовтня 2015р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота є одним з видів індивідуальних завдань творчого характеру, передбачених навчальним планом освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Курсова робота повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми, аналіз діяльності підприємства згідно чинного законодавства, а також власні пропозиції та рекомендації.

Метою курсової роботи є систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних навиків аналізу та узагальнення, здобутих під час вивчення профільної дисципліни, а також застосування їх при вирішенні теоретичних чи прикладних проблем. В роботі мають знаходити відображення вміння самостійно опрацьовувати фінансову звітність підприємства, нормативно-правові акти, аналізувати існуючі наукові концепції та підходи, висловлювати власну позицію.

Згідно Положення про організацію освітнього процесу в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя від 21 травня 2015 року захист курсового проекту (роботи) планується на останні два тижні теоретичного навчання у семестрі.

Тематика курсових робіт має відповідати завданням навчальної дисципліни й тісно пов'язується з практичними потребами конкретного фаху. Тематика курсових робіт визначається кафедрою, затверджується на засіданні та підлягає перегляду (за винятком типових) не рідше одного разу на два роки.

Курсова робота виконується державною мовою на одну із затверджених кафедрою тем, наведених в додатку А.

Робота повинна мати типову структурну будову:

- титульна сторінка;
- заповнений бланк завдання;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновки та пропозиції;
- список використаних джерел;
- додатки.

Основними завданнями курсової роботи є:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;
- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;
- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення окреслених проблем;
- обґрунтування власних пропозицій;
- підготовка доповіді з подальшим їх захистом.

Виконання роботи починається зі складання плану, який узгоджується з науковим керівником. На цьому етапі виконання курсової роботи здійснюється підбір і вивчення літературних джерел: підручників, періодичних видань, відомчих інструктивних та нормативних актів. Тільки в результаті послідовного вивчення необхідної літератури та практичних матеріалів по відповідній темі студент може підготуватися до виконання курсової роботи на відповідному рівні.

Титульна сторінка та бланк завдання мають стандартну форму, приклади яких наведено в додатках.

У змісті подається перелік питань, які висвітлені в роботі з вказанням сторінок (Додаток В).

Наступний етап – це підбір звітних та інших матеріалів, які характеризують діяльність конкретного підприємства, біржі, банку, на підставі яких здійснюється написання курсової роботи.

Оскільки перший розділ основної частини носить теоретичний характер, то необхідно провести короткий огляд літератури за досліджуваною темою, визначити ряд понять, дати характеристику основних елементів, що визначають їх взаємозв'язок. В підсумку це буде свідчити про ґрунтовне ознайомлення студента з спеціальною літературою та про його вміння систематизувати джерела, робити критичну оцінку.

В другому розділі необхідно:

- провести аналіз галузі, в якій функціонує дане підприємство з визначенням ключових чинників, що впливають на його діяльність;
- навести характеристику підприємства (структура управління підприємства, існуюча стратегія, інноваційна політика);
- проаналізувати сильні і слабкі сторони підприємства (споживачі, конкуренти, постачальники, робоча сила тощо).

Далі розробляються форми аналітичних таблиць, вносяться в них дані і обробляються. На основі отриманих результатів виводяться попередні висновки.

Третій розділ містить:

-декілька варіантів обчислення показників за тематикою, з використанням різноманітних методик, які наводяться в опрацьованих літературних джерелах. Перелік рекомендованих залежностей для визначення економічної ефективності управлінських рішень наведено в додатку Б;

-прогнозовані показники підвищення ефективності функціонування підприємства за рахунок впровадження стратегічних управлінських рішень.

Заключним етапом по виконанню основної частини курсової роботи є узагальнення наявних матеріалів, виявлення внутрішніх господарських резервів, розробка заходів щодо покращення господарської діяльності підприємства.

В курсовій роботі аналіз конкретних матеріалів не повинен обмежуватися тільки порівнянням планових та фактичних показників (звітних). Необхідно використовувати методи ланцюгових підстановок, економіко-математичні та статистичні методи та інші прийоми аналітичної роботи.

Курсова робота повинна завершуватися короткими висновками і пропозиціями. Висновки повинні витікати із таблиць і аналітичних розрахунків. Пропозиції мають бути спрямовані на усунення виявлених в процесі аналізу недоліків у роботі аналізованого підприємства.

В курсовій роботі слід навести форми фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал) та винести їх у додатки. Це дозволить викладачеві перевірити обґрунтованість проведеного аналізу. Всі аналітичні розрахунки, формули та таблиці повинні бути приведені в тексті курсової роботи з необхідними поясненнями.

Список використаних джерел містить книжки, статті з періодичних видань, нормативні акти тощо, які використовуються студентом в процесі розкриття теми роботи. Посилання доцільно розміщати в алфавітному порядку. На всі згадані посилання повинні даватись зноски в тексті роботи.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм). Робота виконується на комп'ютері з використанням текстового редактора Word. Текст роботи слід друкувати через 1,5 інтервали шрифтом Times New Roman (розмір – 14) з дотриманням полів наступних розмірів: верхнє та нижнє – 20мм, праве – 10мм, ліве –30мм.

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який, разом із бланком завдання, враховується при нумерації, але номер сторінки на ньому не проставляється. На решті сторінках номер проставляють у правому верхньому куті аркуша без крапки наприкінці.

Отже, сторінка змісту нумерується цифрою 4.

За титульним аркушем послідовно розміщують: бланк завдання на курсову роботу, зміст роботи, вступ, розділи основної частини роботи, висновки та пропозиції, список використаних джерел, додатки.

Назви основних структурних одиниць роботи слід друкувати великими літерами симетрично до тексту («ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1» і т. д.). Заголовки інших складових курсової роботи (підрозділ, пункт, підпункт) друкують малими літерами (крім першої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Нумерацію сторінок, структурних частин роботи, таблиць та формул подають арабськими цифрами без знака №.

Зміст, список використаних джерел, вступ, висновки та пропозиції не нумеруються. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ» без крапки, після чого з нового рядка друкується назва розділу.

Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу, а тому мають двозначну нумерацію. Перша цифра вказує на номер відповідного розділу, друга - відповідного підрозділу. Між цифрами та після другої цифри ставиться крапка. Наприклад, позначення «1.2.» означає другий підрозділ першого розділу. Назва підрозділу наводиться в тому ж рядку, що й його порядковий номер. Пункти та підпункти нумеруються у межах кожного підрозділу чи пункту відповідно і мають три- чи чотиризначну нумерацію. Принцип їх оформлення – той же, що й для підрозділів.

Правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні курсової роботи студент повинен робити посилання на джерела, інформацію чи результати аналізу з яких використано у власному дослідженні. Так, для обґрунтування окремих положень і висновків у курсовій роботі можуть використовуватись цитати з літературних джерел чи витяги з нормативних документів. Поряд із цитуванням думок з аналізованої праці допускається виклад чужих міркувань власними словами. У цьому разі недослівний переказ думок не береться в лапки, але це не позбавляє обов'язку зробити посилання на відповідне джерело. Посилання може бути зроблене в короткій формі.

Коротке посилання робиться одразу після завершення цитати чи викладу думки інших авторів шляхом вказівки у квадратних дужках порядкового номера цитованої праці у списку використаних джерел та, при потребі, конкретних сторінок, які містять цитовану тезу.

Список використаної літератури повинен налічувати не менше 25 джерел. Розпочинають його з нової сторінки, а самі джерела нумерують арабськими цифрами і розташовують в такій послідовності:

- 1) Закони України;
- 2) міжнародні нормативно-правові документи;
- 3) Акти Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів України;
- 4) інші нормативні документи (положення, правила, інструкції) із зазначенням того, коли й ким затверджені;
- 5) монографії, статті, підручники, коментарі та інші видання кириличною абеткою в алфавітному порядку;
- 6) монографії, статті, підручники, коментарі та інші видання латинською абеткою в алфавітному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, слід оформляти згідно із вимогами державного стандарту.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

Джерело	Приклад оформлення
Монографії (один, два або три автори)	Коссак В.М. Іноземні інвестиції в Україні (цивільно-правовий аспект) / Володимир Михайлович Коссак. – Львів: Центр Європи, 1996. – 216с.
Монографії (чотири автори)	Реорганізація та реструктуризація комерційних банків: Навч. посіб. / [Мищенко В.І., Шаповалов А.В., Салтинський В.В., Вядрова І.М.]. – К.: Т-во «Знання» КОО, 2002. – 216с.
п'ять і більше авторів	Популярна юридична енциклопедія / [Гіжевський В.К., Головченко В.В., Ковальський В.С. та ін.]. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528с.
Енциклопедії	Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1./ Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. -К.: Видавничий центр

	“Академія”, 2000. -864с
Автореферати дисертацій	Черевко П.П. Створення юридичних осіб приватного права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / П.П. Черевко. – Київ, 2009. – 16с.
Ресурси мережі Internet	Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2014 році [Електронний ресурс]. –Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

Додатки курсової роботи оформляють як її продовження, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожен додаток повинен розпочинатися з нової сторінки, він повинен мати назву, надруковану вгорі малими літерами (крім першої) симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком друкується слово «Додаток» та його номер чи велика літера. Додатки позначаються літерами української абетки (крім літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь), наприклад, додаток А.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота оцінюється за стобальною системою з урахуванням якості виступу і відповідей на запитання членів комісії по захисту. Слід пам'ятати, що висока якість виконаної курсової роботи не є гарантією її високої оцінки, оскільки оцінка може бути зниженою через некваліфікований захист курсової роботи

Змістовні аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень; ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки студента;
- володіння культурою презентації.

Курсова робота до захисту не допускається якщо:

- написана на тему, яка своєчасно не була затверджена протоколом засідання кафедри економічної кібернетики;
- структура не відповідає вимогам;
- недбало оформлена.

Обов'язки наукового керівника та студента при написанні курсової роботи

Науковий керівник призначається студентові кафедрою з метою надання йому теоретичної та практичної допомоги в період підготовки та написання роботи.

Основними функціями наукового керівника є:

- 1) допомога студентові в остаточному формулюванні теми курсової роботи, розробці її концепції та структури;
- 2) поради з питань вибору спеціальних літературних джерел, обробки та використання матеріалів;
- 3) консультації з питань змісту курсової роботи;
- 4) контроль окремих етапів виконання роботи.

Студент періодично інформує наукового керівника про хід написання роботи і консультиється з питань, які викликають труднощі. Студент повинен пам'ятати, що науковий керівник не є ні співавтором, ні редактором роботи, а тому він не може розраховувати на те, що керівник виправить наявні в роботі теоретичні, методологічні, стилістичні чи інші помилки.

Науковий керівник консультиє студента щодо формулювання назви роботи, розглядає і корегує її план та дає рекомендації щодо списку літератури. В процесі виконання роботи науковий керівник виступає в ролі опонента, вказуючи студенту на недоліки щодо аргументації окремих положень, оформлення і т.п. і рекомендує способи їх усунення.

Студент зобов'язаний брати до уваги всі висловлені керівником зауваження та рекомендації. Разом з тим, він може враховувати їх лише частково, якщо критичний аналіз рекомендацій дає підстави для відхилення окремих з них. Це пов'язано з тією обставиною, що теоретично і методологічно правильна розробка та висвітлення теми, а також якість змісту та оформлення курсової роботи повністю покладені на його відповідальність.

Завершена і переплетена курсова робота, підписана студентом, передається науковому керівникові у строк, визначений кафедрою. Після отримання остаточного варіанту курсової роботи керівник ознайомлюється із її змістом та оформленням, підписує титульну сторінку роботи. Особлива увага приділяється недолікам, не усунутим студентом, а також обґрунтуванню можливості чи недоцільності рекомендації роботи до захисту.

Порядок захисту курсової роботи

Захист курсової роботи відбувається комісійно на кафедрі економічної кібернетики. Завданням кафедри є встановлення рівня теоретичної підготовки студента, його готовності до професійної діяльності. А тому студент під час захисту повинен викласти власні результати, отримані під час написання роботи, не обмежуючись переказом положень, наведених у використаній літературі.

Студент повинен підготувати доповідь (до 10 хвилин), в якій чітко та лаконічно викладаються основні положення курсової роботи. Головну увагу слід приділити актуальності досліджуваної проблеми, її невивченим аспектам та власним висновкам і рекомендаціям. Хоча доповідь, зазвичай, готується у письмовій формі, виступати слід вільно, не зачитуючи текст.

Завершивши виступ, студент зобов'язаний коротко і, разом з тим, вичерпно відповісти на питання членів комісії по захисту. Студент під час відповідей на питання має право користуватися своєю роботою. За змістом та стилем доповіді та відповідями на питання члени комісії визначають рівень знань студента, його вміння економічно мислити, аналізувати діяльність підприємства та аргументовано відстоювати власну точку зору, формулюючи висновки.

Критерії оцінювання за стобальною системою

90-100 балів (відмінно) Дослідження обраної теми проведено на високому теоретично-прикладному рівні. Проаналізовано проблемні запитання, наведено розрахунки, спираючись на фінансову звітність обраного

підприємства, виведено висновки. Доповідь логічна і обґрунтована, проголошена вільно, відповіді на запитання членів комісії правильні.

81-89 балів (дуже добре) При написанні курсової роботи використана достатня кількість літератури, зроблено відповідні розрахунки. Проте відсутня власна позиція щодо виведення висновків проблемних питань. Доповідь логічна і обґрунтована, проголошена вільно, відповіді на запитання членів комісії правильні.

71-80 балів (добре) Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки неprinципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз економічної літератури; деякі висновки щодо розрахунків відсутні; доповідь логічна, проголошена вільно; відповіді на запитання членів комісії в основному правильні; оформлення роботи в межах вимог.

61-70 балів (задовільно) Тема курсової роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру; є надлишок елементів описовості, відсутні головні розрахунки щодо аналізу діяльності обраного підприємства; доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів комісії правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення курсової роботи.

51-60 балів (достатньо) Нечітко сформульована мета курсової роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість. Оформлення роботи здійснене з істотними недоліками. Відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.

Додаток А

Теми курсових робіт з курсу « Економіка підприємства »

1. Підприємництво, його функції, принципи здійснення бізнесу.
2. Бізнес-середовище в Україні: проблеми і перспективи.
3. Особливості господарської діяльності підприємства в умовах ринку.
4. Розвиток і підтримка малого бізнесу в Тернопільській області.
5. Розвиток та аналіз діяльності галузей матеріального виробництва.
6. Роль комерційної діяльності торговельних підприємств у забезпеченні доведення споживчих товарів до населення.
7. Оцінка впливу техніко-економічних новацій на кінцевий результат діяльності підприємства.
8. Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрямки.
9. Аналіз впливу нововведень на економічні, соціальні та екологічні показники діяльності підприємств в Україні.
10. Інноваційна діяльність підприємства і напрямки підвищення її ефективності
11. Управління інвестиційними ресурсами підприємства.
12. Економічне обґрунтування інвестування в підприємство.
13. Вдосконалення системи стимулювання праці на підприємстві.
14. Вплив продуктивності праці на ефективність господарсько-фінансової діяльності підприємства.
15. Вдосконалення кадрової політики в системі управління персоналом.
16. Сучасні системи підготовки кадрів в Україні.
17. Особливості встановлення норм і нормативів праці на підприємстві.
18. Роль виробничих фондів у здійсненні процесу виробництва та реалізації продукції.
19. Економічне обґрунтування формування і ефективного використання оборотних фондів на підприємстві.
20. Економічне обґрунтування оптимальної структури основних фондів і раціонального рівня фондозабезпеченості підприємства.
21. Амортизаційні відрахування як економічний механізм оновлення основного капіталу підприємства.
22. Стандартизація та сертифікація продукції підприємства в сучасних умовах господарювання.
23. Якість продукції підприємства та її оцінка в умовах ринкової економіки.
24. Оцінка виробничої програми підприємства та шляхи її оптимізації.
25. Аналіз використання виробничої потужності підприємства.
26. Аналіз собівартості окремих видів продукції і резерви її зниження.
27. Зміст і методика обчислення кошторису виробництва.
28. Методи віднесення непрямих витрат на собівартість продукції.
29. Закордонний досвід обліку витрат в умовах ринку.
30. Вдосконалення організації оплати праці на підприємстві.
31. Контрактна форма оплати праці, її роль і економічна ефективність.
32. Стратегія і тактика ціноутворення на підприємстві.

33. Аналіз асортименту і структури випуску продукції та шляхи його оптимізації (на матеріалах виробничого підприємства).
34. Оцінка і головні напрямки збільшення обсягів випуску і реалізації продукції підприємства.
35. Шляхи забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства.
36. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення.
37. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах галузей економіки.
38. Особливості управління фінансами підприємства.
39. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
40. Аналіз і оцінка ліквідності підприємства.
41. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення.
42. Антикризове регулювання діяльності на підприємстві.
43. Договірні взаємовідносини та партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності
44. Динаміка кредитних взаємовідносин між підприємствами та банками.
45. Ефективність зовнішньо - економічної діяльності підприємства та шляхи її підвищення.
46. Дивідендна політика підприємства та способи її проведення.
47. Дослідження впливу соціальних факторів на підвищення ефективності виробництва.
48. Гнучкі виробничі системи, умови їхнього застосування та ефективність.
49. Функціонально-вартісний аналіз конструкцій нових виробів.
50. Економічна безпека підприємства та напрямки підвищення її рівня.

Додаток Б

Перелік рекомендованих залежностей для визначення економічної ефективності управлінських рішень

№	Основні засоби	Залежність	Позначення
1	Грошова оцінка основних засобів	Первісна вартість основних засобів: $V_{\text{пер}} = V_{\text{придб.}} + V_{\text{дост.}} + V_{\text{монт.}} + V_{\text{ін.}}$	$V_{\text{придб.}}$ – ціна придбання основного засобу; $V_{\text{дост.}}$ – транспортні витрати на його доставку; $V_{\text{монт.}}$ – витрати на монтаж; $V_{\text{ін.}}$ – інші витрати, пов’язані з введенням основних засобів у дію.
		Відновна вартість основних засобів: $V_{\text{відн.}} = V_{\text{перв.}} \cdot i$	i – індекс зростання (зменшення) ціни основного засобу
		Залишкова вартість основних засобів: $V_{\text{зал.}} = V_{\text{перв.}} - \text{Сума зносу}$	
		Коефіцієнт фізичного зносу: $K_{\text{ф}} = T_{\text{факт}} / T_{\text{норм}}$	$T_{\text{факт}}$ – фактичний термін експлуатації, років; $T_{\text{норм}}$ – нормативний термін експлуатації, років.
		Коефіцієнт морального зносу першого роду: $З_{\text{м1}} = ((V_{\text{перв}} - V_{\text{відн}}) / V_{\text{перв}}) \cdot 100\%$	
		Коефіцієнт морального зносу другого роду: $З_{\text{м2}} = V_{\text{перв.ст}} - V_{\text{перв.н.}} \cdot (P_{\text{с}} \cdot T_{\text{с}}) / (P_{\text{н}} \cdot T_{\text{н}})$	$V_{\text{перв.ст}}$, $V_{\text{перв.н.}}$ – відповідно первісна вартість застарілого (старого) та нового обладнання; $P_{\text{с}}$, $P_{\text{н}}$ – річна продуктивність старого та нового обладнання; $T_{\text{с}}$, $T_{\text{н}}$ – термін експлуатації старого та нового обладнання.
		Загальний коефіцієнт зносу: $K_{\text{з}} = 1 - (1 - K_{\text{ф}}) \cdot (1 - K_{\text{м}})$	$K_{\text{ф}}$ – коефіцієнт фізичного зносу; $K_{\text{м}}$ – коефіцієнт морального зносу.

2	Методи нарахування амортизаційних відрахувань	Прямолінійний метод нарахування амортизаційних відрахувань $A. \text{ відрах.} = (V_{\text{пер.}} - V_{\text{лікв.}}) / T_{\text{кр}}$	$V_{\text{лікв.}}$ – ліквідаційна вартість основного засобу; $T_{\text{кр}}$ – термін корисного використання основного засобу
		Метод зменшення залишкової вартості: $\text{Річна сума амортиз.} = V_{\text{зал.}} \times H_p;$ $H_p = [1 - \sqrt[n]{V_{\text{лікв.}} / V_{\text{перв.}}}] \times 100\%$	H_p - річна норма амортизації
		Метод прискореного зменшення залишкової вартості: $\text{Річна сума амортиз.} = V_{\text{зал.}} \times H_p \times 2;$ $H_p = 100\% : T_{\text{кр}}$	
		Кумулятивний метод: $\text{Амортиз. Відрах.} = K \times (V_{\text{пер.}} - V_{\text{лікв.}});$ $K = n / N$	K – кумулятивний коефіцієнт; n – кількість років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів ; N - сума чисел років його корисного використання.
		Виробничий метод: $\text{Амортиз. відр.} = q \times V_{\text{ст}}$ $V_{\text{ст}} = (V_{\text{пер.}} - V_{\text{лікв.}}) / Q$	q - фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг); $V_{\text{ст}}$ - виробнича ставка амортизації; Q - загальний обсяг продукції (робіт, послуг)
3	Показники ефективності використання	Фондовіддача: $\Phi_v = Q / O_3$	Q – обсяг продукції підприємства за рік; O_3 – середньорічна вартість основних засобів.
		Фондомісткість: $\Phi_m = O_3 / Q$	

		Фондоозброєність: $\Phi_0 = OЗ / Ч$	Ч – середньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства.
		Середньорічна вартість основних засобів: $OЗ_{сер.р.} = OЗ_{н} + OЗ_{вв} \cdot T_{вв} / 12 - OЗ_{вив} \cdot T_{вив} / 12$	$T_{вв}$ – кількість місяців до кінця року, протягом яких функціонують основні засоби; $T_{вив}$ - кількість місяців до кінця року з моменту виведення з експлуатації основних засобів.
4.	Показники оборотності оборотних коштів	Коефіцієнт оборотності: $K_{об} = РП : З_{ок}$	РП – реалізована за рік продукція; $Z_{ок}$ – середньорічний залишок оборотних коштів.
		Коефіцієнт завантаження: $K_3 = Z_{ок} : РП$	
		Тривалість обороту: $T_{об} = 360 : K_{об}$	
		Обсяг вивільнених або додатково залучених оборотних коштів: $\Delta Z_{ок} = РП : 360 \cdot (T_6 - T_3)$	T_6, T_3 – середня тривалість одного обороту оборотних коштів у базовому і звітному роках.
5	Інвестиційна політика підприємства	Приведені витрати по кожному з варіантів капіталовкладень: $Z_{пр} = C_i + E_n \cdot K_i$	де C_i - собівартість річного випуску продукції по i -му варіанту капіталовкладень; E_n – нормативний коефіцієнт ефективності; K_i - розмір капіталовкладень.
		Коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень: $E = E_{рлч} / \delta K$	де $E_{рлч}$ - річний екон. ефект від вибору кращого варіанту; δK - додаткові капіталовкладення.
		Річний економічний ефект: $E_{рлч} = П_д - П_н$	де $П_д, П_н$ - приведені витрати по діючому і новому варіанту.
		Термін окупності капіталовкладень: $T_{ок} = \frac{K_n - K_d}{E_{рлч}}$	де K_n, K_d - капітальні вкладення при новій і діючій технології виробництва.
		Розрахунковий строк окупності додаткових капітальних витрат: $T_{ок} = \frac{K_2 - K_1}{C_1 - C_2}$	де K_1, K_2 - сума капіталовкладень по 1 і 2 варіантах; C_1, C_2 - собівартість річного випуску по 1 і 2 варіанту.

		<p>Коефіцієнт економічної ефективності реконструкції:</p> $E_{PEK} = \frac{C_P \cdot N_P - (C_D \cdot N_D + C_H \cdot N_H)}{K_H - K_P}$	<p>де $C_D, C_P, C_H, N_D, N_P, N_H$ - відповідно собівартості річного обсягу випуску продукції і річні обсяги відповідно на діючому, реконструйованому і новому підприємстві; K_H, K_P - капітальні вкладення у нове будівництво, реконструкцію.</p>
		<p>Чистий приведений дохід:</p> $NPV = \sum_{i=1}^n \frac{(B_i - C_i)}{(1+r)^i}$	<p>де B_i — повні вигоди в рік i; C_i — повні витрати в рік i; i — відповідний рік (1, 2, 3...n); n — строк служби проекту або життєвий цикл в роках; r — ставка дисконту.</p>
6	Ефективність інноваційної діяльності	<p>Економічний ефект на витратах виробництва:</p> $E_B = C_A - C_H$	<p>C_A, C_H - ціна відповідно аналога і нової техніки.</p>
		<p>Економічний ефект на витратах експлуатації:</p> $E_E = E_{EPIЧ} \cdot T_{СЛ}$	<p>$E_{EPIЧ}$ - річний економічний ефект на витратах експлуатації; $T_{СЛ}$ - термін служби нової техніки;</p>
		<p>Термін служби нової техніки:</p> $T_{СЛ} = 100/H_{АН}$	<p>$H_{АН}$- норма амортизації нової техніки.</p>
		<p>Річний економічний ефект від покращення i-го експлуатаційного параметру нової техніки:</p> $E_{Pi} = B_{Ai} - B_{Hi}$	<p>де B_{Ai}, B_{Hi} - річні витрати на i-ий експлуатаційний параметр для аналога і нової техніки.</p>
		<p>Термін окупності додаткових затрат на впровадження нової техніки:</p> $T_{ОКН} = E_B /E_{EPIЧ}$	
		<p>Коефіцієнт економічної ефективності впровадження нової техніки:</p> $K_{ВНТ} = 1/T_{ОКН}$	
		<p>Економія до кінця року:</p> $E_{KP} = \frac{E_{УР} \cdot K}{12}$	<p>де K - кількість місяців з моменту впровадження нововведення до кінця року.</p>
		<p>Індекс прибутковості по інноваційному проекту:</p>	<p>де B_i — повні вигоди в рік i; C_i — повні витрати в рік i; i — відповідний рік (1, 2, 3...n); n — строк служби проекту або життєвий цикл в роках; r — ставка дисконту.</p>

		$III = \frac{\sum_{i=1}^n B_i(1+r)^i}{\sum_{i=1}^n C_i(1+r)^i}$	
7	Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності	Приріст обсягу виробленої продукції:	де L_{Bn} — кількість вивільнених працівників за рахунок технічних і організаційних нововведень, осіб; B_{II}^1 — продуктивність праці в розрахунковому році (періоді), грн./осіб; Q_{Bn} — обсяг виробленої продукції, тис. грн.
		$\Delta Q_{Bn} = \frac{L_{Bn} B_{II}^1}{Q_{Bn}} \cdot 100$	
		Приріст продуктивності праці:	де I_{Bn}^1 — загальне зростання продуктивності праці в розрахунковому році (періоді), %. L^1 — фактична чисельність персоналу, осіб; B_n^0 — продуктивність праці у базовому році.
		$\Delta B_n = I_{Bn}^1 - \left[\frac{Q_{Bn}}{(L^1 + L_{Bn}) / B_n^0} \right] \cdot 100$	
		Приріст фондоозброєності:	де I_f^1 - темп зростання фондоозброєності праці у розрахунковому році (періоді), %; Φ_{OCH} — вартість основних виробничих фондів, тис. грн; F^0 — фондоозброєність праці у базовому році (періоді), грн./осіб.
		$\Delta F = I_f^1 - \frac{\Phi_{OCH}}{L^1 + L_{Bn}} \cdot F^0 \cdot 100$	
		Приріст фондovіддачі:	де I_F — темп зміни фондovіддачі за розрахунковий рік (період), %; F^0 — фондovіддача у базовому році (періоді), грн.
		$\Delta F = I_F - \frac{Q_{Bn}(100 - \Delta Q_{Bn})}{\Phi_{OCH} \cdot F^0} \cdot 100$	
		Частка економії (%) від запровадження технічних та організаційних новин у загальних витратах на виробництво продукції:	де $3\Pi^1$ — середня заробітна плата одного працівника у розрахунковому році; Π^1 — загальна сума прибутку у тому ж розрахунковому році.
		$e_r = \frac{L_{Bn} \cdot 3\Pi^1}{Q_{Bn} - \Pi^1} \cdot 100$	
		Приріст рентабельності виробництва:	де P^1 — рівень рентабельності виробництва у розрахунковому році, %. Φ_{Bup} — загальна вартість виробничих фондів.
		$\Delta P = P^1 - \frac{\Pi^1(100 - \Delta Q_{Bn})}{\Phi_{Bup}} \cdot 100$	
8	Ефективність організаційних інновацій	Мінімум приведених затрат:	C_i - собівартість одиниці продукції при і-му варіанті розміру підприємства; T_i - транспортні витрати на доставку; K_i^1 - питомі капіталовкладення у випуск.
		$\Pi_{Bi} = C_i + T_i + E_H \cdot K_i^1 \rightarrow \min$	

		<p>Питомі капітальні вкладення у випуск продукції:</p> $K_i^1 = K_i / Q_i$	<p>K_i - капіталовкладення в спорудження підприємства; Q_i - річний обсяг випуску продукції.</p>
		<p>Річний економічний ефект від спеціалізації і кооперації виробництва:</p> $E_{CK} = [(C_1 + T_1) - (C_2 + T_2)] \cdot Q_2$	<p>T_1, T_2 - транспортні витрати на випуск і доставку продукції на неспеціалізованому і спеціалізованому підприємствах відповідно; Q_2 - річний обсяг випуску продукції на спеціалізованому підприємстві.</p>
		<p>Річний економічний ефект від комбінування виробництва:</p> $E_{PK} = [(C_1 + E_H \cdot K_1^1) - (C_2 + E_H \cdot K_2^1)] \cdot Q_2$	<p>де C_1, C_2, K_1^1, K_2^1 - відповідно собівартість і питомі капіталовкладення на одиницю продукції за умов некомбінованого і комбінованого підприємства.</p>
		<p>Термін окупності додаткових капіталовкладень:</p> $T_{OK(C,K)} = \frac{K_2 - K_1}{E_{P(C,K)}}$	<p>K_1, K_2 - капітальні вкладення в спорудження нового і діючого підп-ва.</p>
		<p>Умовно-річна економія від впровадження організаційних нововведень:</p> $E_{VP} = (C_1 - C_2) \cdot N_2$	<p>де C_1, C_2 - собівартість одиниці продукції при старій і новій організації виробництва відповідно; N_2 - випуск продукції після впровадження нововведень.</p>
9	Ефективність інновацій щодо підвищення якості та конкурентоспроможності продукції	<p>Річний економічний ефект:</p> $E_{Я} = (\Delta\Pi - E_H K) \cdot N_{Я}$	<p>$\Delta\Pi$ - приріст прибутку за з реалізації одиниці продукції підвищеної якості, K - питомі капіталовкладення на заходи щодо поліпшення якості продукції; $N_{Я}$ - випуск продукції підвищеної якості.</p>
		<p>Додатковий прибуток у випадку підвищенні якості за рахунок сортності продукції:</p> $\Delta\Pi_{Я} = [(Ц_2 - C_2) - (Ц_1 - C_1)] N_{Я}$	<p>$Ц_1, Ц_2, C_1, C_2$ - відповідно ціна і собівартість одиниці продукції нижчого і вищого сорту.</p>
		<p>Річний економічний ефект у виробника продукції покращеної якості:</p> $E_{ПЯ} = [(C_1 + E_H \cdot K_1) - (C_2 + E_H \cdot K_2)] N_{Я}$	<p>C_1, C_2, K_1, K_2 - відповідно собівартість виготовлення і капітальні вкладення на одиницю продукції попередньої і покращеної якості.</p>
		<p>Термін окупності додаткових капіталовкладень:</p> $T_{ОКЯ} = K_{ДЯ} / \Delta\Pi$	<p>$K_{ДЯ}$ - додаткові капітальні вкладення на заходи з підвищення якості продукції.</p>

		Коефіцієнт економічної ефективності додаткових капіталовкладень: $K_{EЯ} = \Delta\Pi / K_{дЯ}$	
		Конкурентоспроможність продукції: $K_{СП} = \frac{E_{ОП}}{E_{ПК}} \cdot k_1' \cdot k_2' \cdot k_n'$	$E_{ОП}$, $E_{ПК}$ - ефективність оцінюваної продукції і продукції конкурента; k_1' , k_2' , k_n' - коефіцієнти, що враховують конкурентні переваги.
10	Рентабельність інноваційних капіталовкладень	Рентабельність інноваційних капіталовкладень $P_K = \frac{\sum_{t=0}^n B_t H_d^t}{\sum_{t=0}^n K_t H_d^t}$	де n - горизонт розрахунку, що дорівнює номеру кроку розрахунку; B_t - результати, які отримані на t -му кроці розрахунку; K_t - затрати, які здійснюються на t -му кроці; H_d - норма дисконту;
		Внутрішня норма рентабельності. $B = \sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+d)^t} - K = \sum_{t=1}^n \frac{K_t}{(1+d)^t} = 0$	де d - величина ставки дисконту
		Чистий дисконтований дохід (ЧДД) визначають: $ЧДД = \sum_{t=0}^{12} \frac{(D_t - K_t)}{(1+d)^t}$	де D_t - чисті доходи t -го періоду; K_t - витрати (вкладення) t -го періоду.
		Внутрішня норма рентабельності: $ВНР = d + \frac{ЧДД_{П}(d'-d)}{(ЧДД_{П} - ЧДД_{В})}$	де d' - величина ставки дисконту, за якої проект ще не наблизився до нуля і зберігає від'ємне значення; $ЧДД_{П}$ - величина дисконтованого доходу з позитивною величиною; $ЧДД_{В}$ - величина дисконтованого доходу з від'ємною величиною.
11	Ефективність діяльності підприємства	Прибуток від реалізації продукції: $\Pi_{РЕАЛ} = \sum_{i=1}^m C_i \cdot N_i - \sum_{i=1}^m C_{\Pi i} \cdot N_i$	$C_{\Pi i}$, C_i , N_i - повна собівартість, ціна та обсяг випуску продукції i -го виду.
		Балансовий прибуток підприємства: $\Pi_{Б} = \Pi_{РЕАЛ} \pm \beta + \Pi_{ИШ}$	β - прибуток (збитки) від позареалізаційної діяльності; $\Pi_{ИШ}$ - прибуток від іншої діяльності підприємства.
		Чистий прибуток: $\Pi_{ч} = \Pi_{Б} - \Pi_{Л}$	$\Pi_{Л}$ - першочергові платежі.
		Рентабельність виробу:	$C_{П}$ - повна собівартість виробу.

		$P_B = \frac{\Pi}{C_{\Pi}} \cdot 100$	
	Загальна рентабельність виробництва	<p>а) $P_{заг} = \frac{\Pi_B}{S_{CP} + S_{НОЗ}} \cdot 100$</p> <p>б) $P_{заг} = \frac{\Pi_B}{S_{CP} + S_{НОЗ} + \Phi_{ЗП}} \cdot 100$</p> <p>в) $P_{заг} = \frac{\Pi_B}{C_T} \cdot 100$</p>	S_{CP} - середньорічна вартість основних фондів; $S_{НОЗ}$ - середньорічний залишок нормованих оборотних засобів; $\Phi_{ЗП}$ - фонд заробітної плати.
	Розрахункова рентабельність виробництва:	$P_{заг} = \frac{\Pi_B}{S_{CP} + S_{НОЗ} - S_{ПЛЬГ}} \cdot 100$	$S_{ПЛЬГ}$ - вартість пільгових основних фондів підприємства.

Додаток В

Зміст курсової роботи

Тема: «Вдосконалення організації оплати праці на підприємстві
(на прикладі ТДНТП «Промінь») »

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ ОПЛАТИ ПРАЦІ	5
1.1.Форми та системи оплати праці.....	5
1.2. Доплати й надбавки до зарплати їх види та класифікація	13
1.3. Організація преміювання персоналу підприємства.....	17
РОЗДІЛ ІІ ОЦІНКА ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТДНТП «ПРОМІНЬ»	20
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТДНТП «Промінь».....	20
2.2. Аналіз системи оплати праці на ТДНТП «Промінь».....	29
РОЗДІЛ ІІІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	33
3. 1. Рекомендація щодо вдосконалення оплати праці.....	33
3. 2.Пропозиції щодо покращення фінансового стану ТДНТП «Промінь».....	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	51

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

НОРМАТИВНИЙ

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 / ВР України – Офіц. вид. – К.: Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.
2. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19.09.1991 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991, № 49, 682с.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991, №47, ст.646.
4. Національні Стандарти бухгалтерського обліку. / Все про бухгалтерський облік, 2000, № 86 (511) (спецвипуск 58 від 18.09.2000).
5. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003/ Верховна Рада України. –Офіц.вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 2003, № 40, 356с.

ОСНОВНИЙ

1. Балита О.В. Фінансово-економічні підходи до проблеми розвитку людського капіталу в Україні // Фінанси України, 2004. №12.
2. Бурик А. Ф. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / А. Ф. Бурик. – К.: Ліра-К, 2013. – 260 с.
3. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч.посібник. – 2 –ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 408с.
4. Вовк В.М. Моделювання організаційних процесів у підприємстві : Монографія. / В.М.Вовк, С.С.Прийма, І.М.Шиш. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 334с.
5. Гаврилюк Л.А. Економіка праці. – Умань, 2004. -386с.
6. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
7. Економіка підприємства. Збірник засобів діагностики :навчально-практичний посібник /М.В.Афанасьєв, М.В.Боровик,І.Я.Іпполітова та ін.; за заг. ред. М.В.Афанасьєва – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2013. -112с.
8. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л.О.Болтянська, Л.О.Андрєєва, О.І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
9. Економіка підприємства: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / П.В.Круш, В.І.Подвігіна, Б.М.Сердюк та ін.: за заг. ред. П.В.Круша, В.І.Подвігіної, Б.М.Сердюка.- [2-ге вид., стереотип.]. –К.:Ельга-Н,КНТ, 20009. -780с.
- 10.Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 2-ге,перероб. та доп. – К.:КНЕУ, 2005.-528с.
- 11.Економіка підприємства: підручник / за заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко. – Вид.4-те, перероб. і доп. – К.:КНЕУ, 2009. -816с.

12. Економіка праці й соціально-трудові відносини: Підручник / Шкільов О.В. та ін. За ред. д-ра екон.наук проф. Шкільова О.В. – К.: Четверта хвиля, 2008. – 472с.
13. Жаворонкова Г.В., Сівашенко Т.В., Скібіцька Л.І., Туз О.І. Управління інвестиціями та інноваціями: Навчальний посібник. – К.: «Кондор», 2011. – 184.
14. Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства : Навч. посіб. для студ. Вищих навч. закл. – К.: МАУП, 2003. – 304с.
15. Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід : Тези доповідей ІV Міжнародної науково-методичної конференції, 24-26 жовтня 2013 року, Тернопіль / відпов. ред. Р.М. Рогатинський. – Тернопіль: Вид-во ТНТУ імені Івана Пулюя, 2013. – 216с.
16. Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник / В.Є. Москалюк. – К.: КНЕУ, 2005. – 384 с.
17. Оценка эффективности инвестиционных проектов / П.Л. Виленский, В.Н. Лившиц, Е.Р. Орлова, С.А. Смоляк. – М.: Дело, 1998. – 248с.
18. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Дебет-кредит. – 2000. - №5. – с.82-87.
19. Практика контролінга: пер. С нем. / Под ред. И с предисл. М.Л. Лукашевича, Е.Н. Тихоненковой. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 336с.
20. Петухова О. М. Інвестування : навч. посіб. / О. М. Петухова. – К. : Цул, 2014. – 336 с.
21. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчальний посібник / О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2007. -208 с.
22. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 356с.
23. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку економіки: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, (Тернопіль, 25 квітня 2013р). – Тернопіль: Видавництво ТНТУ імені Івана Пулюя, 2013. – 192с.
24. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 268с.
25. Управління проектами : підручник / Р.Б. Тян, Б.І. Холод, В.А. Ткаченко ; Дніпропетр. ун-т економіки та права.- Київ, 2003. – 224с.
26. Фінансовий аналіз. Навч. посібник / За ред. Т.Д. Косової, І.В. Сіменко. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 440с.
27. Управление инновационными проектами: учебное пособие / Э.А. Соснин. – Ростов н/Д: Феникс, 2013. – 202, [1]с.:ил. –(Высшее образование).
28. Червінська Л.П. Практикум з економіки праці: задачі, тести, виробничі ситуації: Навчально-методичний посібник.- К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 172с.

29. Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич. – Херсон : Олді-плюс, 2014. – 436 с.
30. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навчальний посібник / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2015. – 498с.